

ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร
ของศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืช จังหวัดสุพรรณบุรี
Opinion Towards Agricultural Extension of Farmers in the Agricultural
Technology Protection Center in Suphan Buri Province

มาลินี หนองาม¹ ธานินทร์ คงศิลา^{2,*} และ จอมสุรางค์ ลิ้มปรีประเสริฐกุล³
Malinee Nungarm¹, Tanin Kongsila^{2,*} and Jomsurang Limprasertkul³

¹ ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืช สุพรรณบุรี 72160

² ภาควิชาส่งเสริมและนิเทศศาสตร์เกษตร คณะเกษตร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ กรุงเทพฯ 10900

³ วิทยาลัยการฝึกหัดครู มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร กรุงเทพฯ 10220

¹ Suphan Buri Agricultural Technology Promotion Center (Plant Protection), Suphanburi 72160

² Department of Agricultural Extension and Communication, Faculty of Agriculture, Kasetsart University, Bangkok 10900

³ College of Teacher Education, Phranakhon Rajabhat University, Bangkok 10220

รับเรื่อง: 26 ธันวาคม 2563 Received: 26 December 2020

ปรับแก้ไข: 17 มกราคม 2564 Revised: 17 January 2021

รับตีพิมพ์: 26 มกราคม 2564 Accepted: 26 January 2021

* Corresponding author: tanin.k@ku.ac.th

ABSTRACT: This research aimed to 1) study the basic demographic characteristic of farmers, type of services, and perception of information, 2) study the opinion towards agricultural extension of farmers, and 3) compare opinions toward agricultural extension of farmers classified by basic demographic, types of services, and perception of information of farmers. The sample size was 312 farmers in Suphan Buri province who came to receive services from the Agricultural Technology Promotion Center (Plant Protection). Data gathered with the questionnaire asked for farmers' opinion on the agricultural extension was statistically described and hypothesis tested. The results showed that most farmers were male (58.65%), 41–50 years old (33.00%), graduated from high school or vocational certificate (23.72%), had four household members, had agricultural area less than 16 rai (34.62%), and owned land (58.65%). Most farmers requested bio-products (79.71%), and perceived information from people media through neighbors (36.13%), the activity media through the agricultural knowledge training from the government sectors (41.43%), and mass media through documents and the received agricultural advice (42.71%). Farmers agreed with all aspects of agricultural extension at a high level (4.06 score). However, age and membership of different groups or organizations of farmers resulted in statistical differences in overall opinions on all aspects ($P < 0.05$).

Keywords: Farmer, opinion, agricultural extension, plant protection

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกร ประเภทของการรับบริการ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร 2) ศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร และ 3) เปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกร จำแนกตามปัจจัยพื้นฐานประเภทการรับบริการ และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของเกษตรกร ขนาดของตัวอย่าง คือ เกษตรกร 312 คน ในจังหวัดสุพรรณบุรี ที่มารับบริการจากศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืช ข้อมูลที่รวบรวมได้จากแบบสอบถามความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตรถูกนำมาพรรณนาและทดสอบสมมติฐานเชิงสถิติ ผลวิจัยพบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 58.65) อายุ 41–50 ปี (ร้อยละ 33.00) จบมัธยมศึกษาตอนปลายหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ร้อยละ 23.72) มีสมาชิกในครัวเรือน 4 คน มีพื้นที่ทำการเกษตรน้อยกว่า 16 ไร่ (ร้อยละ 34.62) และมีที่ดินเป็นของตนเอง (ร้อยละ 58.65) เกษตรกรส่วนใหญ่ชอบรับชีวภัณฑ์มากที่สุด (ร้อยละ 79.71) และรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อบุคคลผ่านเพื่อนบ้าน (ร้อยละ 36.13) จากสื่อกิจกรรมผ่านการเข้ารับฝึกอบรมความรู้ทางการเกษตรจากภาครัฐ (ร้อยละ 41.43) และจากสื่อมวลชนผ่านทางเอกสารและคำแนะนำการเกษตรที่ได้รับแจก (ร้อยละ 42.71) เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการเกษตรในภาพรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก (4.06 คะแนน) อย่างไรก็ตาม อายุและการเป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์กรที่แตกต่างกันของเกษตรกรมีผลทำให้ความคิดเห็นภาพรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$)

คำสำคัญ: เกษตรกร, ความคิดเห็น, การส่งเสริมการเกษตร, การอารักขาพืช

บทนำ

การส่งเสริมการเกษตร คือ การให้บริการหรือการช่วยเหลือประชาชน โดยวิธีการให้การศึกษาเพื่อปรับปรุงกระบวนการ วิธีการ และเทคนิคทางการเกษตร เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการผลิต สร้างรายได้ และยกระดับคุณภาพชีวิต มาตรฐานทางการศึกษาและสังคมของชีวิตประชาชนให้ดีขึ้น อีกทั้งเป็นการให้บริการแก่ประชาชนในด้านการเกษตร โดยให้คำปรึกษา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ตลอดจนแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เพื่อให้ประชาชนนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการประกอบอาชีพ และสามารถช่วยเหลือตนเองได้ โดยเป้าหมายของการส่งเสริมการเกษตร คือ “การพัฒนาคน” ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเศรษฐกิจสังคม และการปกครองตนเองของเกษตรกร ทำให้เกิดภาวะความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น นอกจากนี้ การพัฒนาปรับปรุงผลผลิตทางการเกษตรยังทำให้เกิดผลกำไรสูงสุดแก่เกษตรกร (Awakul, 1992)

ประเทศไทยตั้งอยู่ในภูมิภาคเขตร้อน ด้วยสภาพภูมิอากาศที่ร้อนและชื้นตลอดทั้งปี ทำให้เกิดการระบาดของศัตรูพืช โดยเฉพาะในเขตที่ราบลุ่มภาคกลางตอนล่างซึ่งเกษตรกรเพาะปลูกพืชตลอดเวลาแมลงศัตรูพืชจึงชอบเข้าอยู่อาศัย ใช้เป็นแหล่งอาหารและขยายพันธุ์ ก่อให้เกิดการระบาดของศัตรูพืชขยายออกไปเป็นวงกว้าง (Suthiyem, 2016) ทำให้เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตเพิ่มขึ้น เนื่องจากความจำเป็นในการใช้สารเคมีเข้าควบคุม ป้องกัน และกำจัดแมลงศัตรูพืชเหล่านั้น ลักษณะเช่นนี้ทำให้สภาพแวดล้อมเกิดความเสียหาย ระบบนิเวศเสื่อมโทรม ห่วงโซ่อาหารถูกทำลาย และเมื่อแมลงศัตรูพืชดื้อต่อยาและสารเคมีที่นำมาใช้เกษตรกรจึงจำเป็นต้องเพิ่มการใช้สารเคมีมากขึ้น ทำให้ต้นทุนการผลิตของเกษตรกรยิ่งเพิ่มสูงขึ้น แต่ไม่สามารถควบคุมศัตรูพืชได้อย่างยั่งยืน ซึ่งส่วนหนึ่งอาจเกิดมาจากแมลงศัตรูธรรมชาติไม่ได้ถูกทำลายทั้งหมด เนื่องจากการใช้สารเคมีของเกษตรกร อาจทำให้แมลงศัตรูพืชแพร่ขยายได้อย่างรวดเร็ว (Suphan Buri

Agricultural Technology Promotion Center (Plant Protection), 2017)

การส่งเสริมการเกษตรเป็นงานที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาการเกษตร มีความยากและซับซ้อน ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องใช้ความพยายามอย่างมากจึงจะทำให้งานสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ในประเทศกำลังพัฒนา รัฐมีหน้าที่จัดตั้งองค์กรที่ทำหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรและมีเจ้าหน้าที่ระดับท้องถิ่นเข้าไปทำงานในพื้นที่ชนบทที่มีการทำการเกษตรอย่างแพร่หลาย นักส่งเสริมการเกษตรในระดับท้องถิ่นจึงมีความสำคัญมาก ประสิทธิภาพของงานส่งเสริมการเกษตรขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์และความเชื่อถือของเกษตรกรต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร (Srineang *et al.*, 2014) ดังนั้น นักส่งเสริมการเกษตรจึงควรเข้าใจระบบงานส่งเสริมการเกษตรเป็นอย่างดีเพื่อให้การบริการหรือการส่งเสริมการเกษตรแก่เกษตรกรมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

ระบบของการส่งเสริมการเกษตร คือ การจัดองค์กรที่เป็นกลไกในการนำความรู้ ทักษะ และปัจจัยการผลิตที่จำเป็นไปสู่เกษตรกร เพื่อประโยชน์ในการผลิตทางการเกษตร องค์ประกอบของระบบส่งเสริมการเกษตรประกอบด้วย 3 ส่วน คือ ระบบวิจัยทางด้านวิทยาศาสตร์เกษตร ระบบการเปลี่ยนแปลง และระบบผู้รับการส่งเสริม ทั้ง 3 ระบบเป็นองค์ประกอบที่จำเป็นสำหรับการปรับปรุงประสิทธิภาพการผลิตของเกษตรกร โดยการถ่ายทอดเทคโนโลยีที่ทันสมัยไปสู่เกษตรกร ระบบส่งเสริมการเกษตรจึงเป็นกลไกสำคัญอย่างยิ่งในการถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่เกษตรกร ความสำเร็จของการถ่ายทอดเทคโนโลยีต้องการความร่วมมือประสานงานระหว่างองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วน ของระบบส่งเสริมการเกษตร กล่าวคือ แหล่งความรู้ทางวิชาการทำหน้าที่ค้นคว้าวิชาการและเทคโนโลยี เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรทำหน้าที่กำหนดเนื้อหา วางแผน คิดเทคนิค วิธีการ และสร้างแนวคิดต่าง ๆ โดยอาศัยสื่อต่าง ๆ เพื่อการส่งเสริมและให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ไปสู่เกษตรกร (Awakul, 1992)

จังหวัดสุพรรณบุรี มีหน่วยงานด้านการส่งเสริมการเกษตรหลายหน่วยงาน ซึ่งหน่วยงานหนึ่งที่สำคัญ คือ ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืช จังหวัดสุพรรณบุรี มีพื้นที่รับผิดชอบ 8 จังหวัดในภาคตะวันตก ประกอบด้วย จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดราชบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเพชรบุรี และจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ โดยส่งเสริมให้เกษตรกรหันมาใช้ในการควบคุมศัตรูพืชแบบลดต้นทุนตามที่รัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรณรงค์ให้เกษตรกรหันมาใช้วิถีทาง “ชีววิถี” กล่าวคือ การใช้แมลงศัตรูธรรมชาติและชีวภัณฑ์ในการควบคุมศัตรูพืชโดยไม่ต้องพึ่งพาสารเคมี จากวิธีการดังกล่าว จะส่งผลให้เกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภคมีความปลอดภัย สินค้าได้มาตรฐาน สามารถเข้าสู่การแข่งขันในตลาดระดับโลกได้ ทำให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น และเป็นการลดต้นทุนการผลิต สามารถขยายผลในพื้นที่ได้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีความปลอดภัยสูง ซึ่งทางศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืช จังหวัดสุพรรณบุรี ได้ส่งเสริมการเกษตรอย่างต่อเนื่อง (Suphan Buri Agricultural Technology Promotion Center (Plant Protection), 2017) เพื่อให้การส่งเสริมการเกษตรให้กับเกษตรกรมีความสอดคล้องกับความคิดเห็นของเกษตรกรที่มาใช้บริการหน่วยงานด้านต่าง ๆ การศึกษาวิจัยนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร เพื่อให้ได้ข้อมูลที่สามารถใช้เป็นแนวทางให้หน่วยงานด้านการส่งเสริมการเกษตรได้ปรับปรุงการส่งเสริมการเกษตรด้านอารักขาพืชให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

อุปกรณ์และวิธีการ

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างเป้าหมายในการศึกษาครั้งนี้ คือ เกษตรกรในจังหวัดสุพรรณบุรี ที่มา

ขอรับบริการที่ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืช จังหวัดสุพรรณบุรี ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักทางวิชาการด้านการเกษตรที่เกษตรกรมาขอรับบริการเป็นประจำ โดยประชากรเป้าหมาย คือ เกษตรกรผู้มารับบริการของศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืช จังหวัดสุพรรณบุรี (ในปีงบประมาณ 2560) จำนวน 1,413 ราย ขนาดของกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมในการศึกษาคำนวณโดยใช้สูตรของ Yamane (1967) ที่ระดับความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้จำนวนตัวอย่างที่เหมาะสมทั้งหมด 312 ตัวอย่าง วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental sampling) ถูกนำมาใช้กับเกษตรกร ที่มาขอรับบริการที่ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืช พ.ศ. 2561 จังหวัดสุพรรณบุรี ในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2562 จนได้ตัวอย่าง ทั้งหมด 312 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลสำหรับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คือ แบบสอบถามความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยแบ่งเป็น 4 ส่วน ได้แก่ 1) ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกร 2) ประเภทของการรับบริการ 3) การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร และ 4) ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในจังหวัดสุพรรณบุรี ทั้งนี้ แบบสอบถามความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการเกษตร ถูกแบ่งเป็น 4 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านแหล่งความรู้ทางวิชาการ 2) ด้านบุคลากรและเจ้าหน้าที่ส่งเสริม 3) ด้านเทคโนโลยีการเกษตร และ 4) ด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี โดยแต่ละคำถามแบ่งระดับความคิดเห็นเป็นมาตราส่วน (Likert scale) ออกเป็น 5 ระดับ ทั้งนี้ การวิเคราะห์ข้อมูลของแบบสอบถาม ใช้เกณฑ์อันดับภาคในการให้คะแนนเฉลี่ยแต่ละระดับชั้น โดยใช้สูตรการคำนวณหาช่วงกว้างของชั้นร่วมกับการกำหนดเกณฑ์เฉลี่ยของระดับความคิดเห็นของเกษตรกร (Si Sa-ad, 1999) ดังนี้

4.21 – 5.00	เห็นด้วยมากที่สุด
3.41 – 4.20	เห็นด้วยมาก
2.61 – 3.40	เห็นด้วยปานกลาง
1.81 – 2.60	เห็นด้วยน้อย
1.00 – 1.80	เห็นด้วยน้อยที่สุด

ในการประเมินประสิทธิภาพของเครื่องมือแบบสอบถามถูกนำไปทดลองใช้ (Try out) กับเกษตรกรในจังหวัดเพชรบุรี (เนื่องจากจังหวัดเพชรบุรีเป็นจังหวัดในเขตรับผิดชอบของศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืช จังหวัดสุพรรณบุรี และมีสภาพพื้นที่การปลูกพืชคล้ายกับเกษตรกรในจังหวัดสุพรรณบุรี) จำนวน 30 คน และได้ความเชื่อมั่น (สัมประสิทธิ์แอลฟาของ Cronbach) เท่ากับ 0.876

การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลถูกนำมาวิเคราะห์ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคล ประเภทการรับบริการ การรับข้อมูลข่าวสาร และความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการเกษตร ในจังหวัดสุพรรณบุรี โดยใช้สถิติเชิงพรรณนาที่ประกอบด้วย ค่าความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation) และทดสอบสมมติฐานโดยใช้ค่าสถิติ t-test และการวิเคราะห์ความแปรปรวน (ANOVA)

ผลการทดลองและวิจารณ์

ปัจจัยพื้นฐานส่วนบุคคลของเกษตรกรที่มาใช้บริการ

เกษตรกรที่มาใช้บริการที่ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืช จังหวัดสุพรรณบุรี ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 58.65) ส่วนมากอายุระหว่าง 41–50 ปี (ร้อยละ 33.00) รองลงมาคือ 51–60 ปี (ร้อยละ 28.85) น้อยกว่า 41 ปี (ร้อยละ 22.12) และมากกว่า 60 ปี (ร้อยละ 16.03) ตามลำดับ

ซึ่งเกษตรกรที่มาขอรับบริการมีอายุน้อยที่สุด 19 ปี และมีอายุมากที่สุด 76 ปี เกษตรกรส่วนมากจบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) (ร้อยละ 23.72) รองลงมา คือ มัธยมศึกษาตอนต้น (ร้อยละ 21.80) ประถมศึกษาปีที่ 6 (ร้อยละ 21.15) ประถมศึกษาปีที่ 4 (ร้อยละ 18.91) และอนุปริญญา/ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ขึ้นไป (ร้อยละ 14.42) และเกษตรกรส่วนมากไม่ได้เป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร (ร้อยละ 58.97)

โดยทั่วไป เกษตรกรส่วนใหญ่มีพื้นที่ทำการเกษตรน้อยกว่า 16 ไร่ (ร้อยละ 34.62) รองลงมา คือ 16-30 ไร่ (ร้อยละ 33.65) 31-50 ไร่ (ร้อยละ 20.83) และมากกว่า 50 ไร่ (ร้อยละ 10.90) ตามลำดับ ทั้งนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของตนเอง (ร้อยละ 58.65) บางส่วนเป็นของตนเองและเช่า (ร้อยละ 21.15) และเช่าทั้งหมด (ร้อยละ 20.20) ส่วนมากมีรายได้น้อยกว่า 150,001 บาท (ร้อยละ 22.44) รองลงมา คือ มีรายได้ 200,001-250,000 บาท (ร้อยละ 21.79) มีรายได้ 150,001-200,000 บาท (ร้อยละ 21.15) มีรายได้ 250,001-300,000 บาท (ร้อยละ 18.91) และมีรายได้มากกว่า 300,000 บาท (ร้อยละ 15.71) เกษตรกรส่วนมากมาขอรับบริการเพียง 1 ครั้งต่อปี (ร้อยละ 34.94) รองลงมา คือ 2 ครั้งต่อปี (ร้อยละ 25.32) 3 ครั้งต่อปี (ร้อยละ 13.46) 5 ครั้งขึ้นไปต่อปี (ร้อยละ 13.46) และ 4 ครั้งต่อปี (ร้อยละ 12.82)

ประเภทของการขอรับบริการของเกษตรกร

เกษตรกรที่ขอรับบริการจากศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืช จังหวัดสุพรรณบุรี ขอรับบริการชีวภัณฑ์มากที่สุด (ร้อยละ 79.71) รองลงมา คือ แมลงศัตรูธรรมชาติ (ร้อยละ 8.86) สารสกัดธรรมชาติจากพืช (ร้อยละ 8.57) และตรวจวิเคราะห์ วินิจฉัย และให้คำแนะนำการจัดการศัตรูพืช (ร้อยละ 2.86) โดยเกือบทั้งหมดของเกษตรกร

ที่มาตรวจวิเคราะห์ วินิจฉัย และให้คำแนะนำการจัดการศัตรูพืชนั้น ไม่มีตัวอย่างพืชมาให้วินิจฉัย (ร้อยละ 97.12)

โดยชีวภัณฑ์ที่เกษตรกรมาขอรับบริการมากที่สุด คือ เชื้อราไตรโคเดอร์มาพร้อมใช้ (ร้อยละ 50.59) รองลงมา คือ เชื้อราบิวเวอร์เรียพร้อมใช้ (ร้อยละ 40.43) หัวเชื้อราบิวเวอร์เรีย (ร้อยละ 7.57) เชื้อราเมตาไรเซียมพร้อมใช้ (ร้อยละ 0.95) และหัวเชื้อราเมตาไรเซียม (ร้อยละ 0.47) ขณะที่ แมลงศัตรูธรรมชาติที่เกษตรกรมาขอรับบริการ ส่วนใหญ่ คือ แตนเบียนไข่ไตรโคแกรมมา (ร้อยละ 60.47) รองลงมา คือ แมลงหางหนีบ (ร้อยละ 23.26) มวนพิฆาต (ร้อยละ 6.98) มวนเพชฌฆาต (ร้อยละ 4.65) และ แตนเบียนหนอนบรอกอน (ร้อยละ 2.33) ตามลำดับ ส่วนสารสกัดธรรมชาติจากพืชที่เกษตรกรมักมาขอรับบริการ คือ สารสกัดสะเดา (ร้อยละ 15.06) โดยผลิตภัณฑ์ที่เกษตรกรมาขอรับบริการนั้น ส่วนใหญ่เพียงพอต่อความต้องการใช้ประโยชน์ (ร้อยละ 73.08)

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของเกษตรกร

เกษตรกรรับรู้ข่าวสารจากเพื่อนบ้านมากที่สุด (ร้อยละ 36.13) รองลงมา เป็นเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของรัฐ (ร้อยละ 34.61) ผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน/องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) (ร้อยละ 23.16) ประธาน/สมาชิกศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ร้อยละ 2.80) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรของเอกชน (ร้อยละ 1.78) และประธาน/กรรมการกลุ่มอาชีพการเกษตร (ร้อยละ 1.53) ตามลำดับ

เกษตรกรรับรู้ข่าวสารจากสื่อกิจกรรมของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืช จังหวัดสุพรรณบุรี จากการเข้ารับฝึกอบรมความรู้ทางการเกษตรจากภาครัฐมากที่สุด (ร้อยละ 41.43) รองลงมา คือ การชมนิทรรศการจากโครงการจังหวัดเคลื่อนที่ (ร้อยละ 18.69) การชมนิทรรศการทางการเกษตรจากโครงการคลินิกเกษตร

เคลื่อนที่ในพระราชานุเคราะห์ (ร้อยละ 13.71) การไปศึกษาดูงานทางการเกษตรของภาครัฐ (ร้อยละ 11.21) การชมนิทรรศการจากโครงการอำเภอเคลื่อนที่ (ร้อยละ 8.10) การเข้ารับฝึกอบรมความรู้ทางการเกษตรจากภาคเอกชน (ร้อยละ 5.30) และจากการไปศึกษาดูงานทางการเกษตรของภาคเอกชน (ร้อยละ 1.56) ตามลำดับ สำหรับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนของเกษตรกรที่เกี่ยวข้องกับศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืช จังหวัดสุพรรณบุรี เกษตรกรรับรู้ข่าวสารจากเอกสาร/คำแนะนำทางการเกษตรที่ได้รับแจกมากที่สุด (ร้อยละ 42.71) รองลงมา คือ อินเทอร์เน็ต/เฟซบุ๊ก (ร้อยละ 25.34) วิทยุ (ร้อยละ 12.15) หอกระจายข่าว (ร้อยละ 11.81) โทรทัศน์ (ร้อยละ 4.86) และจากหนังสือพิมพ์/วารสาร

ทางการเกษตร (ร้อยละ 3.13) ตามลำดับ โดยมีเกษตรกรประมาณร้อยละ 7.70 ไม่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน

ความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในจังหวัดสุพรรณบุรี

เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการเกษตรในภาพรวมทุกด้านในระดับเห็นด้วยมาก (4.06 คะแนน) โดยเกษตรกรเห็นด้วยในด้านแหล่งความรู้ทางวิชาการ (สถานที่) (4.30 คะแนน) และด้านบุคลากรและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของศูนย์ฯ (4.25 คะแนน) ในระดับมากที่สุด และเห็นด้วยในด้านเทคโนโลยีการเกษตร (4.01 คะแนน) และด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี (3.68 คะแนน) ในระดับมาก (Table 1)

Table 1 Opinion toward agricultural extension of farmers (n = 312)

Agricultural extension	$\bar{X}$	Standard deviation	Level
Source of academic knowledge (location)	4.30	0.76	Very high
Personnel and staff of the center	4.25	0.77	Very high
Agricultural technology	4.01	0.85	High
Technology transfer	3.68	0.87	High
Overall	4.06	0.81	High

เกษตรกรเห็นว่าในด้านแหล่งความรู้ทางวิชาการ (สถานที่) มีความเหมาะสม (4.30 คะแนน; ระดับมากที่สุด) โดยเห็นว่า การส่งเสริมการเกษตรสถานที่รับรองการบริการเกษตรกร และห้องพักระหว่างรอรับบริการงานส่งเสริมมีความเหมาะสม (4.42 คะแนน; ระดับมากที่สุด) อาคารโรงผลิตขยายแมลงศัตรูธรรมชาติ ชีวภัณฑ์ และสารสกัดธรรมชาติจากพืชมีความเหมาะสม และสะอาด (4.26 คะแนน; ระดับมากที่สุด) และสถานที่ตั้งศูนย์ฯ และการคมนาคม

สะดวก เหมาะสมต่อการติดต่อของเกษตรกร (4.23 คะแนน; ระดับมากที่สุด) เช่นกัน

ในด้านบุคลากรและเจ้าหน้าที่ ในภาพรวมเกษตรกรเห็นด้วยมากที่สุดว่ามีความเหมาะสม (4.25 คะแนน; ระดับมากที่สุด) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่าเกษตรกรเห็นด้วยว่าเจ้าหน้าที่ให้การต้อนรับและบริการด้วยความสุภาพเรียบร้อย มีอัธยาศัยดี ยิ้มแย้มแจ่มใส และสร้างความเป็นกันเองต่อเกษตรกร (4.43 คะแนน; ระดับมากที่สุด) มีความรู้ความสามารถในการ

ตอบคำถามที่เกษตรกรซักถาม (4.38 คะแนน; ระดับมากที่สุด) มีจำนวนเจ้าหน้าที่เพียงพอต่อการให้บริการ (4.34 คะแนน; ระดับมากที่สุด) และเกษตรกรได้รับข้อมูลและคำปรึกษาจากเจ้าหน้าที่ที่ให้บริการตรงกับความต้องการของเกษตรกร (4.29 คะแนน; ระดับมากที่สุด) ตามลำดับ นอกจากนี้ เกษตรกรยังเห็นด้วยว่าการให้บริการงานส่งเสริมควรมีเจ้าหน้าที่ให้บริการแบบไม่พักกลางวัน มีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกตลอดเวลา (4.18 คะแนน; ระดับมากที่สุด) มีการให้บริการตอบข้อซักถามปัญหาศัตรูพืชทางโทรศัพท์ทุกครั้ง ได้ตรงประเด็น (4.16 คะแนน; ระดับมากที่สุด) และมีเจ้าหน้าที่ที่สามารถลงพื้นที่ได้ทันทีที่ได้รับแจ้งจากเกษตรกรว่ามีศัตรูพืชระบาด (3.96 คะแนน; ระดับมากที่สุด)

ด้านเทคโนโลยีการเกษตรในภาพรวม เกษตรกรเห็นด้วยในระดับมาก (4.01 คะแนน; ระดับมากที่สุด) เมื่อพิจารณารายชื่อ พบว่า เกษตรกรเห็นด้วยว่าแมลงศัตรูธรรมชาติ ชีวภัณฑ์ และสารสกัดธรรมชาติจากพืช ที่มาขอรับบริการสามารถป้องกันกำจัดศัตรูพืชได้ (4.17 คะแนน; ระดับมากที่สุด) การบรรจุภัณฑ์ของแมลงศัตรูธรรมชาติ ชีวภัณฑ์ และสารสกัดธรรมชาติจากพืชที่มาขอรับบริการมีความถูกต้องตามหลักวิชาการ (4.15 คะแนน; ระดับมากที่สุด) การตรวจวิเคราะห์ วินิจฉัยศัตรูพืชตรงประเด็นที่ต้องการ (4.09 คะแนน; ระดับมากที่สุด) ศูนย์ฯ มีตัวอย่างโรคพืชและแมลงศัตรูพืชไว้ให้เกษตรกรได้ศึกษาจากของจริง (3.68 คะแนน; ระดับมากที่สุด) และแมลงศัตรูธรรมชาติ ชีวภัณฑ์ และสารสกัดธรรมชาติจากพืชมีเพียงพอต่อการให้บริการ (3.95 คะแนน; ระดับมากที่สุด)

ด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี เกษตรกรเห็นด้วยในภาพรวมในระดับมาก (3.68 คะแนน; ระดับมากที่สุด) โดยเกษตรกร เห็นว่า การกำหนดขั้นตอนการให้บริการ ความช่วยเหลือเกษตรกรเพื่อความรวดเร็ว มีขั้นตอนไม่ยุ่งยาก เกษตรกรเห็นด้วยในระดับมากที่สุด (4.25 คะแนน; ระดับมากที่สุด) รองลงมา คือ เกษตรกรเข้าถึงสื่อการส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืชได้ง่าย (3.89 คะแนน; ระดับมากที่สุด) มีเอกสาร/สื่อที่

จำเป็นต่อการส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืชที่หลากหลาย (3.86 คะแนน; ระดับมากที่สุด) การใช้สารเคมีอย่างถูกต้องและปลอดภัย (3.84 คะแนน; ระดับมากที่สุด) การจัดการศัตรูพืชโดยใช้วิธีผสมผสาน (Integrate pest management; 3.84 คะแนน; ระดับมากที่สุด) กระบวนการโรงเรียนเกษตรกรในการอารักขาพืช (3.74 คะแนน; ระดับมากที่สุด) การพยากรณ์และเตือนการระบาดของศัตรูพืช เกษตรกรร้อยละ 43.9 เห็นด้วยมาก (3.68 คะแนน; ระดับมากที่สุด) ศูนย์ฯ มีโครงการฝึกอบรมเพื่อถ่ายทอดเทคโนโลยีอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ (3.63 คะแนน; ระดับมากที่สุด) และศูนย์ฯ ให้บริการงานส่งเสริมการเกษตรในการออกบริการเคลื่อนที่ (3.41 คะแนน; ระดับมากที่สุด) ตามลำดับ สำหรับแหล่งเรียนรู้ เกษตรกรเห็นด้วยว่า ศูนย์ฯ เป็นตัวอย่างสำหรับการทำการเกษตรและเรียนรู้การจัดการศัตรูพืช (3.58 คะแนน; ระดับปานกลาง) จัดเจ้าหน้าที่ส่งเสริม ออกพบปะ เยี่ยมเกษตรกรในพื้นที่จริงอย่างต่อเนื่อง (ค่าเฉลี่ย 3.37 คะแนน; ระดับปานกลาง) และ จัดทัศนศึกษาโดยการนำเกษตรกรไปเรียนรู้ในแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ (3.09 คะแนน; ระดับปานกลาง) ตามลำดับ

จากความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในจังหวัดสุพรรณบุรี สรุปเพิ่มเติมได้ดังนี้

1) เกษตรกรที่มาขอรับบริการจากศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืช จังหวัดสุพรรณบุรี ส่วนใหญ่ขอรับชีวภัณฑ์ (ร้อยละ 79.71) เนื่องจากนำไปใช้แทนสารเคมีในการควบคุมศัตรูพืชเพื่อเป็นการลดรายจ่าย เพิ่มรายได้ และไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้ใช้และผู้บริโภค โดยเกษตรกรที่มาขอรับบริการมักขอชีวภัณฑ์ประเภทเชื้อราไตรโคเดอร์มาพร้อมใช้มากที่สุด (ร้อยละ 50.59) ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากเกษตรกรส่วนใหญ่ทราบว่า การใช้เชื้อราไตรโคเดอร์มาให้ได้ผลดีนั้น ต้องใช้ควบคุมโรคพืชก่อนที่จะมีการระบาด หากมีการระบาดแล้วจะยากแก่การควบคุมและกำจัด รองลงมา คือ ชีวภัณฑ์ประเภทเชื้อราบีวาเวอร์เรียพร้อมใช้ (ร้อยละ 40.43) เกษตรกรมัก

มาขอรับบริการมาก เนื่องจากนำไปใช้ควบคุมและกำจัดแมลงศัตรูพืช ทดแทนการใช้สารเคมี สำหรับสาเหตุที่เกษตรกรมาขอแมลงศัตรูธรรมชาติน้อย (ร้อยละ 8.86) อาจเป็นเพราะยังไม่แน่ใจว่าสามารถควบคุมศัตรูพืชได้ทันเวลาต่อการระบาดของศัตรูพืช ส่วนสารสกัดธรรมชาติจากพืช เกษตรกรมาขอรับบริการน้อย (ร้อยละ 8.57) เช่นกัน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากสารสกัดธรรมชาติจากพืชเป็นสารไล่แมลงไม่ใช่ประเภทกำจัดแมลง เกษตรกรจึงไม่แน่ใจในการนำไปใช้ ส่วนประเด็นที่เกษตรกรมาขอรับบริการจากศูนย์ฯ แต่ไม่นำตัวอย่างมาให้ตรวจวินิจฉัย (ร้อยละ 97.12) อาจเนื่องมาจากเกษตรกรยังไม่ทราบวิธีการเก็บตัวอย่างพืชที่ถูกต้องว่าควรเก็บอย่างไร ช่วงเวลาใด ซึ่งสิ่งเหล่านี้เจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯ ควรสร้างความรู้ความเข้าใจให้เกษตรกร ได้เข้าใจ และสามารถปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง

2) เกษตรกรส่วนใหญ่รับข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชนผ่านเอกสาร/คำแนะนำทางการเกษตรที่ได้รับแจก รองลงมาคือ จากสื่อกิจกรรมผ่านการเข้ารับฝึกอบรมความรู้ทางการเกษตรจากภาครัฐ และจากสื่อบุคคลผ่านการรับข่าวสารจากเพื่อนบ้าน ซึ่ง Phong-phaitoon (2001) รายงานว่า บุคคลจะเปิดรับข่าวสารใน 3 ลักษณะ ได้แก่ 1) การเปิดรับข่าวสารจากสื่อมวลชน โดยผู้รับสารมีความคาดหวังจากสื่อมวลชนว่าการบริโภคข่าวสารจากสื่อมวลชนจะช่วยตอบสนองความต้องการ ซึ่งจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเปลี่ยนแปลงลักษณะนิสัย หรือเปลี่ยนพฤติกรรมบางอย่างได้ โดยการเลือกบริโภคสื่อมวลชนนั้น จะขึ้นอยู่กับความต้องการหรือแรงจูงใจของผู้รับสารเอง 2) สื่อบุคคล เป็นการนำข่าวสารจากบุคคลหนึ่งไปยังอีกบุคคลหนึ่ง โดยอาศัยการติดต่อสื่อสารระหว่างบุคคล (Interpersonal communication) ซึ่งจะมีปฏิสัมพันธ์ตอบระหว่างกัน การสื่อสารระหว่างบุคคลโดยกลุ่มจะมีอิทธิพลต่อบุคคลส่วนรวม ช่วยให้การสื่อสารของบุคคลบรรลุเป้าหมายได้ เมื่อกลุ่มมีความสนใจในเรื่องหรือทิศทางเดียวกัน ดังนั้น เกษตรกรจะมีความสนิท

กับเพื่อนบ้านด้วยกัน และ 3) สื่อกิจกรรม คือ การฝึกอบรมและการเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ จะเป็นการส่งต่อข้อมูลข่าวสารให้กับเกษตรกรได้เป็นอย่างดี ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จในการส่งเสริมการเกษตรให้กับเกษตรกร

3) เกษตรกรเห็นด้วยมากกับแนวทางการส่งเสริมการเกษตรของศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืช จังหวัดสุพรรณบุรี ในภาพรวมทุกด้าน ทั้งด้านการเป็นแหล่งความรู้ทางวิชาการ (ระดับมากที่สุด) ด้านเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืช (ระดับมาก) และด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี (ระดับมาก) ซึ่งสอดคล้องกับ Awakul (1992) ที่อธิบายว่า กระบวนการส่งเสริมการเกษตร ประกอบด้วย 1) แหล่งความรู้ทางวิชาการ ที่ทำหน้าที่ค้นคว้าวิชาการและเทคโนโลยี และ 2) เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรที่ทำหน้าที่กำหนดเนื้อหา วางแผน คิดเทคนิค วิธีการ และสร้างแนวคิด โดยอาศัยสื่อต่าง ๆ เพื่อการส่งเสริมให้ความรู้ที่เป็นประโยชน์ไปสู่เกษตรกร นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่ส่งเสริมยังนำปัญหาและความต้องการ ตลอดจนภูมิปัญญาของเกษตรกรกลับมาสู่การศึกษา วิจัย และพัฒนาเพื่อแก้ไขปัญหาหรือไขข้อสงสัยต่อไป ซึ่งจากแนวทางการส่งเสริมการเกษตรด้านอารักขาพืชของศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืช จังหวัดสุพรรณบุรีนี้ สอดคล้องกับรายงานการศึกษาของ Okorley *et al.* (2010) ที่พบว่า ปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จขององค์กรส่งเสริมการเกษตรในระดับท้องถิ่น คือ ความสามารถในการประสานกิจกรรม และทำงานร่วมกับผู้มีส่วนได้ส่วนเสียอื่นผ่านเวทีต่าง ๆ นอกจากนี้ ยังต้องสร้างความสัมพันธ์แบบที่มีผลประโยชน์ร่วมกันในการทำงาน และความไว้วางใจจากองค์กรที่มีทรัพยากรที่สามารถแลกเปลี่ยนและแบ่งปันกันได้ ซึ่งความสัมพันธ์เหล่านี้สามารถเพิ่มความสามารถขององค์กรส่งเสริมการเกษตรในการช่วยเหลือเกษตรกรได้

เกษตรกรมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการเกษตรด้านแหล่งความรู้ทางการเกษตรด้านบุคลากรและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของศูนย์ฯ ด้าน

เทคโนโลยีการเกษตร ด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี และ ภาพรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน (Table 2) เมื่อพิจารณา จำแนกตามเพศของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรเพศหญิง และเพศชายมีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการเกษตร ไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อ พิจารณาตามช่วงอายุ พบว่า เกษตรกรแต่ละช่วงอายุ มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการเกษตร ด้านบุคลากร และเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของศูนย์ฯ ด้านเทคโนโลยี การเกษตรด้านอารักขาพืช ด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี และภาพรวมทุกด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทาง สถิติ ($P < 0.05$) ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกัน สำหรับ ด้านบุคลากรและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของศูนย์ฯ ด้าน เทคโนโลยีการเกษตร และภาพรวมทุกด้าน พบว่า เกษตรกรที่มีอายุน้อยกว่า 41 ปี มีความคิดเห็นต่อการ ส่งเสริมการเกษตรแตกต่างจากเกษตรกรที่มีอายุ 41-50 ปี และเกษตรกรที่มีอายุมากกว่า 60 ปี สำหรับ ด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี พบว่า เกษตรกรที่มีอายุ น้อยกว่า 41 ปี มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการเกษตร แตกต่างจากเกษตรกรที่มีอายุ 41-50 ปี อย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$)

ทั้งนี้ เมื่อจำแนกความคิดเห็นของเกษตรกร ต่อการส่งเสริมการเกษตรตามระดับการศึกษา พื้นที่ ทำการเกษตร จำนวนครั้งที่รับบริการต่อปี และรายได้ ภาคการเกษตรของครัวเรือนเฉลี่ยต่อปี พบว่า เกษตรกร มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการเกษตร ด้านแหล่ง ความรู้ทางการเกษตร ด้านบุคลากรและเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของศูนย์ฯ ด้านเทคโนโลยีการเกษตร ด้านการ ถ่ายทอดเทคโนโลยี และภาพรวมทุกด้านไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

สำหรับความคิดเห็นของเกษตรกรจำแนกตาม การเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร พบว่า ค่าเฉลี่ยความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการส่ง เสริมการเกษตร ด้านบุคลากรและเจ้าหน้าที่ส่งเสริม ของศูนย์ฯ ด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี และภาพรวม ทุกด้าน มีค่าเฉลี่ยความคิดเห็นแตกต่างกันอย่างมี นัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกัน

ในขณะที่ ความคิดเห็นของเกษตรกรจำแนกตาม กรรมสิทธิ์ที่ดินต่อการส่งเสริมการเกษตรด้าน เทคโนโลยีการเกษตรมีความแตกต่างกันอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) ส่วนด้านอื่นไม่แตกต่างกัน โดยเกษตรกรที่มีกรรมสิทธิ์ที่ดินเป็นของตนเองมีความ คิดเห็นต่อการส่งเสริมการเกษตรด้านเทคโนโลยี การเกษตรแตกต่างจากเกษตรกรที่เช่าที่ดินอย่างมีนัย สำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$)

การเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยความคิดเห็นต่อการ ส่งเสริมการเกษตรของเกษตรกรในจังหวัดสุพรรณบุรี ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เกษตรกรที่มีเพศ และระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อ การส่งเสริมการเกษตรของศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยี การเกษตรด้านอารักขาพืช จังหวัดสุพรรณบุรี ไม่แตกต่าง กัน เนื่องมาจากการให้บริการของศูนย์ฯ ด้านแหล่ง ความรู้ทางวิชาการ (สถานที) ด้านบุคลากรและเจ้า หน้าที่ส่งเสริมของศูนย์ฯ ด้านเทคโนโลยีการเกษตร และด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี เน้นการให้บริการที่ เท่าเทียมกัน

Table 2 Comparison of the average opinion on agricultural extension of farmers (n = 312)

Demographic characteristics	N	$\bar{X}$	Standard deviation	F-test	P-value
Sex				-0.80	0.98
Male	183	4.05	0.45		
Female	129	4.06	0.94		
Age				4.55	0.01*
Less than 41 years	69	3.90	0.48		
41–50 years	103	4.12	0.41		
51–60 years	90	4.04	0.53		
More than 60 years	50	4.18	0.42		
Education level				1.12	0.35
Grade 4	59	4.15	0.44		
Grade 6	66	4.03	0.53		
High school	68	4.10	0.44		
High school / vocational certificate	74	4.01	0.45		
Diploma / higher than diploma	45	4.01	0.49		
Number of services requested from the center per year (Time)				0.99	0.41
1	109	4.05	0.48		
2	79	4.00	0.52		
3	42	4.16	0.41		
4	40	4.04	0.46		
More than 4	42	4.12	0.44		
Group / organization membership related to agriculture				-2.34	0.02*
Be a membership	128	3.98	0.51		
Not being membership	184	4.11	0.44		
Land ownership				3.53	0.10
Own	183	4.01	0.47		
Rent	63	4.19	0.42		
Own and rent	66	4.05	0.51		

* Significant at $P < 0.05$

สำหรับเกษตรกรที่มีช่วงอายุแตกต่างกัน มีความคิดเห็นต่อการส่งเสริมการเกษตรของศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืช จังหวัดสุพรรณบุรี แตกต่างกันไป เนื่องมาจากเกษตรกรที่มีอายุน้อยจะมีความคิดเห็นที่แตกต่างจากเกษตรกรที่มีอายุมาก ขึ้นอยู่กับประสบการณ์และการเรียนรู้ที่ต่างกันไป ดังนั้น ศูนย์ฯ ควรที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจให้เกษตรกรได้รับรู้ข้อมูลที่ตรงกัน ซึ่งเกษตรกรที่มีอายุมากมักจะเรียนรู้ได้ช้ากว่าคนที่อายุน้อย โดยเฉพาะเรื่องเทคโนโลยีการเกษตรด้านการอารักขาพืช ทำให้บุคลากรและเจ้าหน้าที่ของศูนย์ฯ อาจใช้เวลาอธิบายหรือถ่ายทอดเทคโนโลยีให้กับเกษตรกรที่มีอายุมากเป็นพิเศษ จึงอาจเป็นการละเลยเกษตรกรที่มีอายุน้อย

สำหรับความคิดเห็นที่แตกต่างกันของเกษตรกรที่เป็นและไม่เป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร อาจเนื่องมาจากกลุ่ม/องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเกษตรนั้นอาจมีกฎระเบียบไม่ยุ่งยากในการขอรับบริการ ซึ่งต่างจากการมาขอรับบริการจากศูนย์ฯ ที่มีกฎระเบียบของทางราชการ ทำให้มีขั้นตอนยุ่งยาก จึงไม่ได้รับความสะดวก ดังนั้น ศูนย์ฯ ควรปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกษตรกรได้รับความพึงพอใจมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ Chiewchao (2012) ที่รายงานว่าเกษตรกรที่เป็นสมาชิกสถาบันเกษตรกรมีความคิดเห็นต่อการดำเนินงานของศูนย์ฯ ชาวชุมชนแตกต่างกัน ซึ่งสถาบันเกษตรกรเป็นองค์กรประชาชนที่เกิดจากการรวมตัวของเกษตรกรเข้าเป็นกลุ่ม มีวัตถุประสงค์ มีสมาชิกหรือผู้เกี่ยวข้อง มีระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติงาน แนวคิด ความเชื่อและอุดมการณ์ มีผู้ดำเนินงานและสถานที่ตั้งของสถาบันเพื่อดำเนินกิจกรรมด้านการเกษตร ซึ่งรวมถึงปัจจัยการผลิต การแปรรูป ธุรกิจเกษตร และการตลาด ตลอดจนการส่งเสริมอาชีพเกษตรกรให้สามารถตอบสนองความต้องการและก่อให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกมากที่สุด

สำหรับกรรมสิทธิ์ที่ดิน เกษตรกรที่เช่าที่ดิน อาจมีความต้องการเทคโนโลยีด้านอารักขาพืช เพื่อลดต้นทุนการผลิต เนื่องจากเกษตรกรเช่าที่ดินจะมีต้นทุนการผลิตสูงกว่าเกษตรกรที่มีที่ดินเป็นของตนเอง เช่นเดียวกับที่ Department of Agricultural Extension (2013) ได้กล่าวถึงหลักการส่งเสริมการเกษตรไว้ว่า บุคคลเป้าหมายในการส่งเสริมการเกษตรควรเน้นเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่เป้าหมายที่ด้อยโอกาสเป็นลำดับแรก แล้วจึงขยายออกไปสู่บุคคลและพื้นที่อื่น ๆ

สรุป

เกษตรกรที่ขอรับบริการจากศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืช จังหวัดสุพรรณบุรี ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุ 41–50 ปี จบมัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช. มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน มีพื้นที่ทำการเกษตรน้อยกว่า 16 ไร่ มีที่ดินเป็นของตนเอง ทั้งนี้ เกษตรกรส่วนใหญ่มาติดต่อขอรับชีวภัณฑ์มากที่สุด การรับรู้ข้อมูลข่าวสารของเกษตรกรส่วนใหญ่มาจากสื่อบุคคลจากเพื่อนบ้าน สื่อกิจกรรมจากการเข้ารับฝึกอบรมความรู้ทางการเกษตรจากภาครัฐ และสื่อมวลชนจากเอกสาร คำแนะนำทางการเกษตรที่ได้รับแจก โดยที่เกษตรกรเห็นด้วยต่อการส่งเสริมการเกษตรของศูนย์ฯ ในภาพรวมทุกด้านมาก ทั้งนี้ อายุและการเป็นสมาชิกกลุ่ม/องค์กรที่ต่างกันมีผลทำให้ความคิดเห็นในภาพรวมแตกต่างกัน

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบพระคุณเกษตรกรที่มารับบริการที่ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืช จังหวัดสุพรรณบุรี ในความร่วมมือตอบแบบสอบถาม ทำให้งานวิจัยในครั้งนี้เสร็จลุล่วงไปด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

- Awakul, W. 1992. Principles of Agricultural Extension. Thai Watana Panich Press Co., Ltd., Bangkok, Thailand. (in Thai)
- Chiewchao, C. 2012. Farmers' Opinions on the Operation of Community Rice Centers, Ratchaburi Province. MS Thesis, Kasetsart University, Bangkok. (in Thai)
- Department of Agricultural Extension. 2013. Work Manual for Agricultural Extension Personnel Agricultural Extension Work with the Community. 1st edition. The Printing House of the Agricultural Cooperative Assembly of Thailand Limited, Bangkok, Thailand. (in Thai)
- Okorley, E.L., D. Gray and J. Reid. 2010. Towards a cross-sector pluralistic agricultural extension system in a decentralized policy context: a Ghanaian case study. Journal of Sustainable Development in Africa. 12(4): 1–10.
- Phongphaitoon, D. 2001. Media Exposure, Knowledge and Attitude about Sex Education of Teenagers in Bangkok. MS Thesis, Chulalongkorn University, Bangkok. (in Thai)
- Si Sa-ad, B. 1999. Statistical Methods for Research. 2nd edition. Suweeriyasan Co., Ltd., Bangkok. (in Thai)
- Srineang, P., C. Limson, S. Ritananchai and C. Srineang. 2014. Opinions of agricultural extension staffs on the agricultural extension system: a case study of the central region. Veridian E-Journal, Silpakorn University (Humanities, Social Sciences and Arts). 7(3): 613–626. (in Thai)
- Suphan Buri Agricultural Technology Promotion Center (Plant Protection). 2017. Annual Report 2017. Department of Agricultural Extension, Bangkok. (in Thai)
- Suthiyem, P. 2016. Research Project on the Study of the Impact of Climate Change on Crop Production and Energy Substitute Crops. Department of Agriculture Extension, Bangkok. (in Thai)
- Yamane, T. 1967. Statistics. Harper and Row. New York, USA.